

РАЗДЕЛ „ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ“

към Програма за опазване на околната среда на община Тутракан 2021-2028 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

- I. Въведение
- II. Описание на местоположението на естествените находища на лечебните растения, условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на територията на община Тутракан
- III. Защитени зони
- IV. Защитени територии
- V. Дейности за опазване на екосистемите и ресурсите от лечебни растения за осигуряване на устойчивото им ползване
- VI. Приоритетни мерки за опазване на ресурсите и разнообразието на лечебните растения
- VII. Избор и регламент на територии, които не са защитени, но изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях
- VIII. Местни нормативни актове за начините на земеползване съобразно изискванията на нормативните актове и плановите документи от по-висока степен
- IX. Видове под специален режим
- X. Прогнозни количества на ресурсите и период на възстановяване
- XI. Заключение
- XII. Термини и дефиниции
- XIII. Приложения

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият раздел „Лечебни растения“ (ЛР) към Общинската Програма за опазване на околната среда на община Тутракан за периода 2021-2028г. е разработен на основание чл.50, т.3 и чл.55 от Закона за лечебните растения (ЗЛР), обн. ДВ бр.29 от 7 Април 2000 г., с посл. изм. ДВ. бр.96 от 1 Декември 2017 г. и във връзка с разпоредбите на Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.

Българската лечебна флора е не само най-богатата в Европа, но и най-добре проучената. Богатите архиви и хербарии на специализираните институти на Българската академия на науките са ценни за науката и достъпни за всички. България е основен доставчик на билки за целия свят. С територия десетки пъти по-малка от тази на Индия и Китай, пропорционално на площта си, страната ни ги изпреварва по количества износ на билки. Точни данни за количествата билки, които преминават през билкозаготвителните пунктове у нас няма. Твърди се, че са повече от 17 хил. тона годишно. Най-големи количества се търгуват от диворастващи липа, глог, шипка, трънка и коприва.

България е единствената страна в Европейския съюз, която има специален Закон за лечебните растения, защото единствено ние събираме билки от дивата природа и то в огромни количества.

Законът за лечебните растения предписва как да се организира изкупуването и заготвянето на билки в специални пунктове, които се регистрират в регионалните инспекции по околна среда и води. Определя и правила за събиране, изсушаване, превоз и съхранение. Задължава билкозаготвителите да обучават берачите си.

В България се извършва основно първична преработка на билките: сушене, замразяване, рязане, пакетиране, което не добавя повече от 5% стойност. Толкова е и максималната печалба на билкозаготвителите. Затова, за да увеличат приходите си, те се стремят да изнасят все по-големи количества билки и нерядко ощетяват дивата природа. Единици са фирмите в България, които вече ползват високотехнологично оборудване при обработването на билките и изнасят на пазара у нас и в чужбина преработени крайни продукти, на много по-високи цени. Суровина само в изсушен вид струва единица, а в преработен вид, като краен продукт може да струва 10–15 дори 100 пъти по-скъпо. Към това трябва да се стремят фирмите, обработващи билки в България – високотехнологична преработка, производство на етерични масла, тинктури, добавки и др.

Стотици хиляди семейства у нас могат да разчитат на билките за препитанието си. Доходите им зависят от това да познават добре различните видове растения, да знаят точно кога лечебните вещества в тях са най-силни и да спазват правилата за събиране, за да опазват естествените им находища.

По-голямата част от билките, които се изкупуват, търгуват и преработват се събират от дивата природа. Тя е много щедра с нас, но не е неизчерпаема!

С настоящия раздел „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързаните с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

В последните години значително нараства интереса към лечебните растения. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др. Съществуващата в страната икономическа криза принуждава значителен брой хора да събират билки и плодове с търговска цел.

Съгласно ЗЛР, лечебните растения на територията на Република България се използват съгласно принципите за устойчиво ползване и един от подходите, които позволява прилагането на този принцип е планиране и контролиране на ползването на полезна биомаса от диворастящите популации на лечебните растения.

Основните принципи при планиране на ползването на лечебни растения са: минимално ползване на проблемни видове; използване на щадящи способности и техники за събиране; сигурно и ефективно първично преработване за реализация и ползване на базата на разработен планов документ. В тази връзка раздел „Лечебни растения” в ОПООС на община Тутракан повишава своето значение като документ, осигуряващ устойчиво ползване на тези ценни природни ресурси.

Цел:

Целта на настоящия раздел „Лечебни растения“ е запазване на ресурсите от съществуващите видове лечебни растения на територията на община Тутракан. Той урежда управлението на дейностите по опазването и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки.

Задачи:

- Опазване на лечебните растения в естествените им находища;
- Поддържане и съхранение на екосистемите съдържащи лечебни растения;
- Опазване на естествените местообитания на лечебните растения.

Нормативи:

1. Закон за лечебните растения
2. Наредба №2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, издадена от МОСВ.
3. Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г., издадена от Министерство на здравеопазването и Министерство на околната среда и водите.

Според ЗЛР разделът „Лечебни растения” към ОПООС е планов документ за опазване и устойчиво ползване на ресурсите от лечебни растения в общината.

Съгласно чл. 46 от ЗЛР Кметът ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като:

1. Организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната среда;
2. Издава разрешителни за ползване на лечебните растения от земи, води и водни обекти - общинска собственост;
3. Издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения;
4. Предоставя на Министъра на околната среда и водите информация за нуждите на наблюдението и оценката на лечебните растения и на създаването и поддържането на специализираните карта и регистър за тях.

Настоящият раздел „Лечебни растения“ включва информация за видовете лечебни растения, местообитанието им, разпространението им, режимът на тяхното ползване, прогнозните количества суровина, морфологичните части, предмет на събиране, на които може да разчита местната икономика. Разделът представя и информация за необходимите мерки за опазване на лечебните растения и техните местообитания и находища.

II. ОПИСАНИЕ НА МЕСТОПОЛОЖЕНИЕТО НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ НАХОДИЩА НА ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, УСЛОВИЯ В МЕСТООБИТАНИЯТА, КОЛИЧЕСТВО И СЪСТОЯНИЕ НА РЕСУРСИТЕ

Община Тутракан попада в териториалния обхват на ТП Държавно горско стопанство Тутракан намира се в Северозападна Добруджа. Представлява отделни, откъснати един от друг комплекси с различна големина, пръснати сред работните земи. Формата на територията на стопанството е неправилна фигура като в посоката север – юг дължината е около 25 километра, а в посока изток – запад около 45 километра.

Територията на община Тутракан е богата на естествени находища на лечебни растения, диворастващи плодове и билки.

Находищата на лечебни растения се срещат на групи, разпръснати, на петна или се срещат по единично и се използват за стопански и лични нужди.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготвителни пунктове.

На етапа на изготвяне на настоящия раздел „Лечебни растения“ не разполагаме с точни данни за количествата събрани билки на територията на общината през последните години. Липсват данни и за реалните количества събирани от населението лечебни растения за лична употреба.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготвителни пунктове.

Контролът на пунктовете за изкупуване и преработка на билки, горски плодове и гъби се осъществява от РИОСВ - Русе.

На територията на Община Тутракан се срещат различни видове лечебни растения – хвош, коприва, овчарска торбичка, горицвет, брош, липа, лайка, бял равнец, бъз, мащерка, риган, слез, бръшлян, бял равнец, маточина, дяволска уста, глухарче, тетра и други. Преобладаващи видове горски плодове са – шипка, глог, драка, дъбови жълъди, джанка, трънка, тревен бъз, орех, конски кестен и други. За общината са характерни също: лечебна иглика, жълт кантарион, пролетно ботурчей и бял имел.

Билките намират широко приложение във фармацевтичната, козметичната и парфюмерийна промишленост, а също за производство на чай, тинктури и лечебни био-продукти. Интерес за населението на община Тутракан и обект на събиране за лична употреба представляват следните билки: липа, лайка, риган, мащерка, жълт кантарион, глог и шипка.

Като цяло съвместното действие на биотичните и абиотични фактори определя условията в местообитанието на лечебните растения на територията като благоприятни за съществуването, размножаването, развитието и запазването им. На тази база е изготвен и приложен списък на по-важните видове лечебни растения в община Тутракан със стопанско и икономическо значение.

Находищата на лечебни растения на територията на общината са на групи, разпръснати, на петна и се срещат по единично и се използват за стопански и лични нужди.

Таблица 2: Списък на лечебните растения, определени като такива с приложение към Закона за лечебните растения, срещани се в земеделски земи, гори и в границите на населените места на община Тутракан

№ по ред	Вид	Местонахождение	Срещаемост	Описание и ресурсно значение
1	Теснолист божур <i>Paeonia tenuifolia</i> 	В горите на ограничени територии	Рядко, на петна	Многогодишно тревисто растение от семейство Божурови. Видът е интергласиален реликт. Той е застрашен в България, включен в Червената книга. Корените му са гредесто удебелени. Стъблото му достига височина от 15 до 40 cm. Листата са последователни и двойно-тройно перести с линейни крайни дялове. Цветовете му са с 5 – 6 чашелистчета и 8 – 10 едри тъмночервени венчелистчета. Плодът е с 3 – 4 (5) влакнести мехунки. Цъфти през април – май, а плодоноси през август – септември.
2	Бреза обикновена <i>Betula pendula</i> 	Гори и паркове във всички населени места	По единично	Широколистнодърво с характерен за кората бял цвят, който се дължи на веществото бетулин - единственото бяло багрило в природата. Употребявана част: листата. Без ресурсно значение
3	Бръшлян <i>Hedera helix</i> 	Расте из широколистните и смесени гори, по-рядко и по скали из цялата община	На петна	(Сем. Бръшлянови - Araliaceae) - вечнозелено увивно или пълзящо растение. Листата са дълги 3-10 cm., кожести, лъскави, по цветоносните клонки яйцевидни или елипсовидни. Цветовете са жълтозелени с петделна чашка

				и венче. Цъфти през август – септември, плодовете узряват на следващата пролет. Употребяема част: Използват се листата. Отровно! Фитотерапия (Използваем. Лични нужди.
4	Бъз нисък <i>Sambucus ebulus</i> 	Повсеместно – в населените места и пасищата в големи количества По-големи находища са установени в с. Белица, с. Варненци, с. Нова Черна, с. Пожарево	На групи <u>ч</u>	Семейство Бъзови - Caprifoliaceae) многогодишно тревисто растение. Стъблото е едногодишно, високо до 2 м. Листата са нечифтоперести, с ланцетни прилистници, обикновено с 5—9 продълговати, заострени и назъбени листчета. Цветовете са бели или червеникави, събрани в едри съцветия на върха на стъблото. Прашниците са червеникави, а плодовете черни. Използваема част: Цвят, плод, корени; Намира широко приложение и в народната медицина. Време за бране Август — октомври. Начин на бране Плодчетата се събират при пълното им узряване направо от растението или се отрязват целите върхни части заедно с плодовете, които след това се обират. Начин на сушене. Събраният материал се прочиства от неузрели и презрели плодчета, клечки, дръжчици и други примеси и се суши на слънце, разстлан върху рамки или постелки, в затоплени помещения или в сушилни при температура до 80°, която се повишава постепенно, и при осигурена добра вентилация. Да не се пресушава. Отровно! Максимално използваем.
5	Бъз черен <i>Sambucus nigra</i>	Повсеместно в населени места и гори	На петна	Семейство Мешковицови Дървовиден вид бъз с черни плодове. Черният бъз е листопаден храст или ниско дърво, високо 2-6 m със сива кора и мека бяла сърцевина. Листата са срещуположно разположени,

			сложни нечифтоперести с 3-7 продълговато яйцевидни, заострени и назъбени листчета. Цветовете са жълтеникаво-бели, събрани в многоцветни щитовидни съцветия достигащ и до 20 cm в диаметър. Чашката и венчето са 5 делни. Плодът е сферична, сочна, черновиолетова ягода, 5-6 mm в диаметър, най-често с 3 продълговати семена[1]. Цъфти април-юни. Употребява се за регулиране обмяната на веществата. Употребяеми части за лечебни цели (билки) Цвят от черен бърз - Flos Sambuci nigri. Плод от черен бърз - Fructus Sambuci nigri. Лист от черен бърз - Folium Sambuci nigri. Време и начин на бране на билките Цвят от черен бърз - в края на пролетта и началото на лятото, когато започва цъфтежът. Да не се изчаква пълното разцъфтяване, защото венчето на голяма част от цветовете опадва при брането на съцветието. Брането се извършва в сухо време. Отрязват се целите съцветия с овощарска ножица[6]. Плод от черен бърз - в края на лятото и началото на есента (август-септември) при пълното узряване на плодовете, когато са черновиолетови отвън и тъмночервени отвътре. Ако плодовете се събират по-рано, много от тях са неузрели и занижават качеството на билката. Плодовете се събират, като се отрязват с нож или ножица заедно с общата дръжка. Набраните плодове се поставят в кошници или касети[7]. Лист от черен бърз - събират се
--	---	--	---

				през лятото (юни-юли), когато листата са напълно развити. Отрязва се целият лист с нож или ножица и от дръжка се откъсват съставните листчета Без ресурсно значение
6	Глог черен <i>Crataegus pentagyna</i> 	Среща се в гористи места	По единично	Семейство Розоцветни (Rosaceae). Храст или ниско дърво до 4-6 м високо. Младите клонки са космати. Има малобройни трънки, дълги 5-10 мм и сивкава кора на клонките. Листата са голи или слабо влакнести, кожести, с 3-5 неправилно напилени дяла, дълги 2-6 см, широки 2-4 см. Цветовете са сравнително дребни, хермафродитни, 10-15 мм в диаметър, бели, събрани в щитовидни съцветия. Цветните дръжки са влакнести, Чашката е петлистна, от външната страна влакнеста. Венчелистчетата са 5, бели, закръглени. Тичинките са много. Плодникът е образуван от 3-5 плодолиста. Плодовете са кълбести, 10-15 мм в диаметър, черни или черно-червени, със сиво синкав налеп, с 3-5 тристенни костилчици. Цъфти май-юни, плодоноси през август-септември. Използваема част. Използват се листата (<i>Folia Crataegi melanocarpae</i>; <i>Folium Crataegi pentagynae</i>), цветовете (<i>Flores Crataegi melanocarpae</i>; <i>Flos Crataegi pentagynae</i>) и плодовете (<i>Fructus Crataegi melanocarpae</i>; <i>Fructus Crataegi pentagynae</i>). Без ресурсно значение
7	Глухарче обикновено <i>Taraxacum officinale</i> 	Среща се в населените места и извън тях в големи количества повсеместно	На петна	Семейство Сложноцветни (Asteraceae). Многогодишно тревисто растение с височина до 30 см, чиято надземна част се състои от розетка от листа и цилиндрично, кухо стъбло, на върха на което се намира една цветна кошничка. Листата са неправилно изрязана петура, с едри заострени дялове.

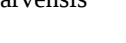
				Цветната кошничка се състои от жълти, езичести цветове. Плодът е елипсовиден. Растението развива късо коренище, преминаващо в дебел месест корен, дълъг до 20 см. Цъфти от ранна пролет до есента. Употребяема част: Използват се корените, събрани през есента, когато листната розетка започва да увяхва. Корените се изкопават, изчистват от пръстта и от кореновата шийка и се измиват със студена вода. След отцеждане на водата, корените се изсушават. Съдържа естествен растителен латекс. Максимално използваем
8	Детелина ливадна <i>Trifolium pratense</i> 	Среща се в населените места на община Тутракан повсеместно	На петна	Ливадната детелина е многогодишно тревисто растение от семейство Бобови. Стеблата от са разклонени от основата, 10—80 см високи, изправени, възходящи или полулежачи. Листата са тройни на дълги дръжки. Цветовете са двуполови, сферични главички, с диаметър 2-3 см. Венчето е пурпурночервено или розово (рядко бяло или кремаво), Плодът е едносеменен ципест боб, обхванат от чашката. Цъфти май — юли Употреба Прясна през цялото лято Изсушена – целогодишно. Използват се цъфтящите надземни части и листата. Стръковете се събират по време на цъфтежа и се сушат в проветриви помещения. Листата могат да се събират и скоро преди или след цъфтежа. Надземната ѝ част съдържа различни количества етерично масло, гликозиди, танин, каротин и витамини С, В и К и др. Ограничено използваема
9	Живовлек голям /широколистен/ <i>Plantago major</i>	Среща се в умерени количества в населените места и	На групи	Семейство Plantaginaceae /Живовлекови/ Максимално използваем

		извън тях		Употребяват се листата. Използва се за лечение на различни заболявания – възпалителни процеси на горните дихателни пътища, характеризиращи се с жилав, оскъден секрет (хроничен бронхит), проблеми с храносмилателния канал (гастрити, язви, колити).
10	Живовлек ланцетовиден /теснолистен/ <i>Plantago lanceolata</i> 	Среща се в умерени количества в цялата община	На групи	Семейство Plantaginaceae /Живовлекови/ Многогодишно тревисто растение с голо, безлистно цветоносно стъбло, високо 10-15 см. и листа, събрани в приосновната розетка. Листата са с къси дръжки, ланцентни. Цветовете са дребни, беззникави. Цъфти през май и август. Употребяема част: Използват се листата, семената и пресният сок. Ограничено използваем
11	Жълт кантарион лечебен <i>Hypericum androsaemum</i> 	Среща се често на територията на цялата община. Има установено находище край с. Белица.	На групи	(Сем. Звънникови - Нурегасеае) - многогодишно тревисто растение, силно разклонено, голо, високо от 30 до 100 см. Листата са срещуположни, без дръжки, овално елипсовидни, дълги 1-3 см. Цветовете са жълти, събрани на върха на стъблото в съцветиуметлица. Тичинките са много, сраснали в основата си в 3 снопчета. Плодът е тригнездена кутийка. Цъфти май-септември. Употребяема част: Надземната част се събира в началото или през времето на цъфтенето чрез отрязване на облистените стъбла с цветовете и пъпките на около 20 см. от върха. Не трябва да се събират прецъфтели стръкове. Използва се във фармацевтичната промишленост, фитотерапевтичната практика. Използваем за лични и стопански цели.
12	Здравец обикновен	Среща се в умерени количества в горите	На петна	(Сем. Здравецови - Geraniaceae) - многогодишно

	Geranium macrorrhizum 	на общината по влажни сенчести, скалисти и каменисти места		тревисто растение със силно развито хоризонтално коренище. Среща се в предпланините и планините от 300 до 2000 м надм. в. Надземната му част се използва в парфюмерията, козметиката, фармацевтичната и фитотерапевтичната практика. Обикновения здравец има лечебно действие (регулира кръвното налягане) и широко се използва като декоративно растение. Използваем.
13	Змийско мляко Chelidonium majus 	Каменисти, сенчести и открити влажни места по територията на цялата община	На групи, като бурен или плевел	(Сем. Макови - Papaveraceae) - многогодишно тревисто растение с гъст оранжев млечен сок. Стъблата са разклонени, 30-60 см., високи. Листата са пересто наделени, отгоре зелени, отдолу сивозелени. Цветовете са жълти, събрани по 2-6 в съцветия с дълги дръжки. Венчето е четирилистно, тичинките са многобройни. Плодът е 3-5 см., дълга еднoгнездна шушулковидна кутийка. Цъфти през април-юни. Употребяема част: Използват се стръковете. Събира се цялата надземна част малко преди разцъфтяване. Използва се във фитотерапията и народната медицина. Отровно! Приложението му във фитотерапията изисква лекарски контрол! Използваем. Без ресурсно значение
14	Иглика лечебна Primula veris 	Среща се в големи количества в населените места и извън тях	На групи	(Сем. Игликови - Primulaceae) - многогодишно тревисто растение с късо коренище и множество дълги цилиндрични корени с диаметър 1-2 мм. Употребяема част за лечебни цели (билка) Корен от иглика (Radix Primulae) и цвят от иглика - (Flos Primulae). Използват се във фитотерапевтичната практика

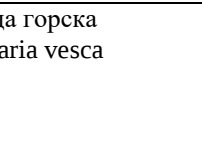
				и за приготвяне на фитопрепарати. Максимално използваема
15	Коприва обикновена <i>Urtica dioica</i> 	Широко разпространено из цялата община	На петна	(Сем. Копривови - Urticaceae) - многогодишно тревисто растение. , високо до 1.5 м., с дълго пълзящо коренище. Стъблото е четириръбесто, изправено, дървено при основата. Листата са срещуположни, продълговати, сърцевидни. Цялото растение е покрыто с парливи власинки. Цветовите са еднополови, дребни, жълтозелени. Цъфти от май до септември. Употребяема част: С лечебна цел се използват листата и коренищата. Листата се събират от май до септември, а коренищата от септември до ноември. Стъблата се окосяват и листата се обират, докато растението е още свежо. Коренищата се изчистват по пръст и тънки коренчета и се измиват веднага.. Използва се във фитотерапевтичната практика. Масово използваема за лични и стопански цели.
16	Лечебна лайка – <i>Chamomilla recutita</i> 	Расте по ливади, поляни, пасища, около населени места из цялата община	На групи	Едногодишно тревисто растение. Стъблото е изправено, високо до 50 см. Цялото растение и особено цветните кошнички имат характерна приятна миризма и остър възгорчив вкус. Цъфти от май до август. Употребяема част: За лечебна цел се използват цветните кошнички. Брането се извършва ръчно или със специални гребени. Цветовите се откъсват с дръжка, не по- дълга от 3 см. Максимално използваема за лични нужди и стопански цели.
17	Липа дребнолистна <i>Tilia cordata</i>	Сенчести и умерено- влажни места из смесени широколистни гори и пътища.	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 30 метра. Расте по сенчести и умерено влажни места из смесените широколистни гори. Листата са

				последователни с неправилна сърцевидна форма. Цветовете са събрани в полусенник. Съцветията на дребнолистната и среднолистната липа са дребни, обикновено са 5-7, дори до 15 цветчета. Дребнолистната липа цъфти най-късно към средата на лятото след едролистната и сребролистната. Използва се във фитотерапевтичната практика. Използваем за лични нужди и стопански цели.
18	Липа едролистна <i>Tilia platyphyllos</i> 	Среща се в по-ограничени количества в горите	По единично	(Сем. Липови - Tiliaceae) - дърво с височина до 40 метра. Изисква по-мек и по-влажнен климат и по-влажни почви, отколкото дребнолистната липа. Употребяема част: Използват се съцветията със и без присъцветниците, събрани по време на цъфтене. Събират се съцветията. Съцветията на едролистната липа са 2 до 5 едри цветчета. Използваем.
19	Магарешки бодил <i>Carduus acanthoides</i> 	Широко разпространен на територията на цялата община.	На групи и на петна	Представлява едногодишно или двугодишно, бодливо тревисто растение, което принадлежи към семейство Сложноцветни (Compositae, Asteraceae). Дрога /билка/ на магарешки трън, магарешки бодил. Надземната част с кошничките и листата без долната стъблена част (Herba Oporordonis acanthii). Съдържание на магарешки трън, магарешки бодил Листата съдържат сапонини, горчивия сесквитерпен лактон аркциопикрин и следи от алкалоиди; цветните кошнички съдържат инулин. Лечебни свойства на магарешки трън, магарешки бодил. Повишава тонуса на гладката мускулатура, в малки дози възбужда, а в по-големи действа угнетяващо върху централната нервна система. Експериментални и клинични данни на магарешки трън,

				магарешки бодил. Българската народна медицина препоръчва употребата на извлек от магарешки трън като тонизиращо и ободряващо организма средство. Тези действия на магарешкия трън се дължат най-вероятно на значителното съдържание на полизахарида инулин (особено много в цветните кошнички), а също така и на сапоници в растението. Съдържащите се в растението дъбилни вещества определят и присъщото му. Максимално използваем.
20	Лечебна маточина (лимонче) – <i>Melissa officinalis</i> 	Расте из храсталаци и редки гори по тревисти и каменисти места из цялата община	По единично	Многогодишно тревисто растение с приятна лимонена миризма. Стъблото е четириръбесто, разклонено, 30-80 см. високо, покрито с жлезисти и прости власинки. Цветовете са бледожълти, бели или розови. Листата са срещуположни с дръжки широки яйцевидно ромбични или продълговати. Плодът е съставен от 4 едносеменни яйцевидни орехчета. Цъфти юни – септември. Употребяема част: Използват се листата и цъфтящите връхни части на стъблото. Използваема. Лични нужди.
21	Машерка дългостъблена <i>Thymus longidentatus</i> 	Тревисти места, край пътища и орници, храсталаци и разредени горички	На групи	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - полухрастче, високо до 20 см. Събират се стръковете с листата и цветовете. Максимално използваема за лични и стопански цели.
22	Машерка красива <i>Thymus comptus</i> 	Среща се рядко в малки количества по пасищата	На групи	Сем. Устноцветни - Lamiaceae Ароматни многогодишни тревисти растения. Използват се цъфтящите надземни части (Herba). Без ресурсно значение
23	Мента полска <i>Mentha arvensis</i> 	Рядко срещана в малки количества	На петна	Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Употреба на полската мента като лековита билка

				В народната медицина като успокоително и противогърчово средство във вид на запарка: 2 супени лъжици ситно нарязана билката се залива с 1 чаена чаша вряща вода и след изстиване се прецежда. Доза за 1 ден. Медоносна билка. Без ресурсно значение
24	Мента обикновена <i>Mentha spicata</i> 	Среща се в покрайнините на горите в малки количества	На петна	Семейство Устноцветни (Lamiaceae) Използват се листата на растението. Прилага се и като подправка. Без ресурсно значение
25	Овчарска торбичка <i>Capsella bursa-pastoris</i> 	Среща се в умерени количества около обработваемите площи	На групи	Овчарска торбичка (<i>Capsella</i>) е род тревисти растения от семейство Кръстоцветни (Brassicaceae). Четири вида, от които двата най-популярни са Обикновена овчарска торбичка (<i>Capsella bursa-pastoris</i>) и Румена овчарска торбичка (<i>Capsella rubella</i>). Произлиза от Източна Европа и Мала Азия, но е разпространено и в други части на света, където е смятано за често срещан плевел, особено при по-хладен климат. Употребяема част (билка) Стрък от овчарска торбичка - <i>Herba Bursae pastoris</i> . Използваема.
26	Бял равнец <i>Achillea millefolium</i> 	Ливади и пасища, каменисти и тревисти места. Видът е широко разпространен на територията на цялата община.	На петна	(Сем. Сложноцветни - Asteraceae) - Многогодишно тревисто растение с пълзящи подземни издънки, с право неразклонено стъбло. На върха на стъблото цветните кошнички са събрани в гъст щит. Всяка кошничка се състои от 5 периферни бели езичести цветове. Цъфти от юни до септември. Употребяема част: За лечебна цел се използват цветните кошнички и надземната част. Използва се в билколечението. Максимално използваем за лични нужди и стопански цели.

27	Риган обикновен <i>Origanum vulgare</i> 	Среща се в големи количества из храсталаци, по каменливи места и в редки гори и по пасищата из цялата община	На петна	(Сем. Устноцветни - Lamiaceae) - Многогодишно тревисто растение с пълзящо коренище. Стъблата са 30-80 см. високи, изправени. Листата са срещуположни с дръжки. Цветовете са много дребни, светлочервени или розововиолетови. Събрани са в класовидни групи, които образуват щитчета. Чашката е тръбеста с 5 зъбчета. Венчето е двуустно. Цъфти през юли – септември. Употребяема част: Използват се цветоносните връхни части, събрани по време на цъфтеж, като се отрязват на около 20 см. от върха. Използва се в парфюмерията и фитотерапията. Масово използваем.
28	Синя жлъчка <i>Cichorium intybus</i> 	Среща се по ливади, тревисти места, край пътища и жп линии, плевел в лозя, градини, посеви и окопни култури.	На групи	Цикория - Семейство Сложноцветни (Asteraceae) Многогодишно тревисто растение, високо 20-100 см. Коренът вретеновиден до рязовидно задебелен. Стъблото разклонено. Приосновните листа събрани в розетка на къси дръжки, обратнотъпчовидни, от перестонарязани до наделени; стъблените листа приседнали, със закръглени или стреловидни ушички, стъблообхващащи. Цветните кошнички многобройни, събрани на групи от по 2-5 или единични. Обвивните листчета на кошничките в 2 реда, вътрешните 2-3 пъти по-къси от външните. Цветовете небесносини, до 3 пъти по-дълги от обвивните листчета. Цъфти юни-октомври. Без ресурсно значение
29	Слез горски <i>Malva sylvestris</i> 	Рядко се среща в малки количества	На групи	Семейство: Слезови (Malvaceae) Термофилен вид. В билколечението се използват листата и цветовете. Без ресурсно значение
30	Смрадлика (Тетра)	Среща се в умерени	На петна	Семейство

	Cotinus coggygia 	количества около населените места		Смрадликови (Anacardiaceae) Познато още като тетра, дърво, високо до 12 m. Смрадликата е лечебно, багрилно, дъбилно и декоративно растение. Отровно при вътрешно приложение, т. е. при пиене - промивките и гаргарата НЕ се смятат за вътрешно приложение! В последно време се използва и в медицинска козметика - екстракт от Смрадлика се влага в кремове срещу подсичане (крем „Бочко“) и други продукт. Събират се листата на смрадликата. Без ресурсно значение
31	Трънка Prunus spinosa 	Среща се извън и в населените места по синори, пасища, пустеещи места, край пътища	На групи	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - храст със силно разклонено стъбло. Дребноплодно растение. Понякога образува самостоятелни храстови съобщества. Използват се цветовете (Flores) и плодовете (Fructus). Използва се във фитотерапевтичната практика. Без ресурсно значение
32	Шипка храсталачна Rosa corymbifera 	Често среща в големи количества извън населените места и в тях	На групи	Семейство розоцветни. Листопаден храст с прави или извити стъбла, стигащи на дължина до 3 м., и покрити с твърди, бодливи, сърповидно извити шипове. Цветоносните стъбла понякога са без шипове. Цветовете са розови или бели. Плодчетата са едносеменни орехчета, затворени в месесто цветно легло, което се разраства и образува яркочервен, яйцевиден до сферичен плод-шипка. Цъфти май-юли, а плодовете узряват през есента. Употребяема част: Използват се плодовете - шипките. Максимално използваема
33	Ягода горска Fragaria vesca 	Често се среща по поляни, храсталаци и гори в цялата община	На петна	Смейство Розови (Rosaceae) Употребяема част за лечебни цели (билка) Лист от горска ягода - Folium Fragarie. Максимално използваема

				
34	Полски хвощ <i>Equisetum arvense</i> 	Среща се в малки количества около вода	На групи	Сем. Equisetaceae — Хвощови Многогодишно тревисто спорово растение с дълго подземно (дълбоко в земята) кафяво черно коренище с тънки корени и кълбести грудки. Спорите узряват април — май. Употребяема част - дрога на полски хвощ Събраните върхни надземни части на безспоровото лятно стебло (Herba Equiseti) и изсушени при обикновена температура. Вкусът е слабо нагарчащ.
35	Кестен конски <i>Aesculus hippocastanum</i> L. 	В населените места на община Тутракан и някои населени места – по паркове и алеи като декоративно дърво	По единично и на групи	Див кестен, Бял конски кестен (<i>Aesculus hippocastanum</i> , White chestnut) е голямо широколистно дърво, принадлежащо към семейството на Сапуненото дърво, Сапиндови (<i>Sapindaceae</i>). Дървото достига на височина до 30-36 метра. Формата на короната му е куполообразна с много здрави клони. Използват се кората на стъблото и по-младите клонки, семената (плодовете), също така свежите листа и цветовете. Семената се събират през есента при разпукването на зелената обвивка. Кората се събира през ранна пролет, преди започване движението на растителните сокове и разлистването на дървото.
36	Горицвет пролетен <i>Adonis vernalis</i>	Край горите като единични бройки – рядко се среща	Единични бройки	Семейство <i>Ranunculaceae</i> — Лютикови Многогодишно тревисто растение, високо до 40 см., с гъсто облистени стъбла. Листата са тройно до четворно пересто нарязани, заострени.

				Цветовите са едри, златистожълти. Плодът е сборен, овален, съставен от сивозеленикави плодчета. Цъфти през април - май. Употребяема част: Използва се надземната част, събрана в началото на цъфтежа до образуването на първите плодове. Използва се при сърдечни заболявания. Отровно! Без ресурсно значение
37	Дяволската уста <i>Leonurus cardiaca</i> 	Разпространено по тревисти и буренливи места.	На групи	семейство Устноцветни Дяволска уста е тревисто двугодишно растение. Двугодишно тревисто растение, високо до 150 см, с четириръбесто надлъжно набраздено кухо стъбло, покрито с власинки. Листата са длановидно нарязани, срещуположни, с дълги дръжки, долните са петделни, а горните — триделни, към върха заострени. От горната страна те са тъмнозелени, а отдолу — светлозелени. Цветовите са разположени по няколко в пазвите на горните листа и образуват прешлени. Съцветието е класовидно. Венчето е светло-червено и е около два пъти по-дълго от чашката. Горната устна на венчето е продълговата, извита, а долната е триделна, с къси, тъпи дялове. Плодът е сух, разпада се на четири тристенни орехчета. Цъфти от юли до септември. Не се допуска примес с вида <i>Leonurus marrubiastrum</i> L., чийто листа са цели и венчето не е по-дълго от чашката (включително зъбците). Използува се цъфтящата надземна част заедно с листата (Herba).
38	Бял имел <i>Viscum album</i> L.	Рядко се среща на територията на общината	На групи	Сем. Loranthaceae – Имелови Белият имел е вид растение от семейство Санталови. Той е

				един от особените видове паразитни растения, защото има зелени листа, с които може да извършва фотосинтеза, но се нуждае от растение гостоприемник, за да поема от него вода и минерални соли. Вечнозелен полупаразитен дребен храст, прикрепващ се по клоните на гостоприемниците, проникващ под кората в дървесината с кореноподобен хаусторий, черпещ хранителни вещества. Стеблото силно дихотомично разклонено. Листата срещуположни, тесни елиптични до лопатовидни, приседнали, тъпи, целокрайни. Цветовете двуполови, с прост жълтеникавозелен 3 - 4-делно околоцветие, по 3 (5 - 6) в разклоненията на младите клонки. Плодът кълбеста бяла (бледожълтеникава) лепкава ягода с 1 -2 (3 - 4) черни семена. Цъфти март - април. Употребяват се събраните през лятото листа с клонки или само листата, изсушени при обикновена температура или в сушилня при температура, не по-висока от 45°C (Folia Visci). Билката има жълтеникавозелен цвят и слабо тръпчив вкус, без особена миризма.
39	Брош <i>Rubia tinctorum</i> L. 	Рядко се среща на територията на общината	На групи	Сем. Rubiaceae - Брошови Многогодишно тревисто растение с мощен главен корен и пълзящо разклонено червено коренище с многобройни коренчета във възлите. Стеблото стелещо се и катерливо (покрито с многобройни хрущялни зъбчета, с които се захваща) четириръбо, 50—80 (150) см дълго. Листата в прешлени по 6 (долните 4), продълговати до ланцетни. Съцветието разперена метлица. Цветовете жълтеникавозелени. Плодът черен сочен ягодовиден. Цъфти юли - септември.

				Използват се коренището с корените.
40	Пролетно ботурче <i>Cyclamen coum</i> Mill 	Рядък за България вид. Среща се в село Бреница, общ. Тутракан	На петна	Многогодишно тревисто растение от сем. Игликови. Има едри, бъбрековидни листа и розови до цикламени цветове. У нас цъфти рано напролет, често още в средата на февруари до април Съществуват 2 подвида и 3 форми, определени от формата на листата и характеристиките на цветовете: с широки и по-къси листа: <i>Cyclamen coum</i> subsp. <i>coum</i> – листата са с гладък край, венцелистчетата са 0,8 – 1,4 см <i>Cyclamen coum</i> subsp. <i>coum</i> f. <i>coum</i> – розови до цикламени цветове, с тъмни петна в основата; <i>Cyclamen coum</i> subsp. <i>coum</i> f. <i>pallidum</i> – бели, бледорозови цветове, с петна; <i>Cyclamen coum</i> subsp. <i>coum</i> f. <i>albissimum</i> – цветовете са чисто бели, без потъмнявания; с по-издължени листа: <i>Cyclamen coum</i> subsp. <i>caucasicum</i> – листата са с вълнообразен ръб, венцелистчетата са приблизително 1,2 – 2 см дълги.
41	Камшик лечебен <i>Agrimonia eupatoria</i> 	Среща се около пътищата в населените места в храсталаци, ливади, пасища и горски пътеки	На групи, като бурен или плевел	(Сем. Розоцветни - Rosaceae) - многогодишно растение. Жълтата комунига е двугодишно тревисто растение с добре развита коренова система и силно разклонено стъбло, което на височина в редки случаи може да достигне до 1м. Употребяема част: Използва се надземната част на растението, без тази в основата му, която е вдървесена. Беритбата ѝ е по време на цъфтеж, от юни до август месец, като стръковете камшик се отрязват на разстояния 25 см от основата. Изсушена, билката има златисто-жълти цветове,

				тъмнозелени листа отгоре и сивкави отдолу. 1 килограм суха билка се получава от 4 килограма прясна такава. Вече суха агримонията има стипчив вкус и приятна миризма. Използва се в официалната и народната медицина. Използваем. Без ресурсно значение
--	--	--	--	--

Съгласно чл.5 от Наредба №2 не се допуска събиране на билки в количества, надвишаващи стойностите определени, като процент от наличните в находището запаси:

- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си – до 70%;
- корени, коренища, грудки и луковици от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – до 40%;
- кори, листа и стъблени пъпки – до 40%;
- листа – до 70%;
- за стръкове – до 70%
- за цветни пъпки, цветове, съцветия и цветни кошнички, плодове и семена до 70% за едногодишните и до 80% за многогодишните видове.

Съгласно чл.6, ал.1 от Наредба № 2 експлоатацията на находищата се редува с период на възстановяване на ресурсите. Съгласно чл.6, ал.2 продължителността на периода за възстановяване е следния:

- при събиране на корени и коренища при видове, които лесно възстановяват ресурсите си – 2 год.;
- при корени и коренища при видове, които трудно възстановяват ресурсите си или растат при специфични екологични условия – 3 год.;
- при събиране на грудки – 2 год.;
- при събиране на листа – 1 год.;
- при събиране на стръкове от видовете, които трудно възстановяват ресурсите си – 4 год.;
- при събиране на съцветия от иглика лечебна – 2 год.

Съгласно чл.6, ал.3 от Наредба № 2 не е необходим период за възстановяване при събиране на следните видове билки:

- коренища от коприва и тряскот;
- стръкове от видовете, които лесно възстановяват ресурсите си;
- цветни пъпки, цветове и съцветия;
- плодове и семена.

Съгласно Допълнителната разпоредба от Закона за лечебните растения, ал.1, т.18 **билки за лични нужди** за билките в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден, както следва:

- корени, коренища, луковици или грудки – до 1 кг.;
- стръкове – до 2 кг.;
- листа – до 1 кг.;
- кори – до 0,5 кг.;

- цветове – до 0,5 кг.;
- семена – до 0,1 кг.;
- плодове – до 10 кг.;
- пъпки – до 0,5 кг.;
- талус – до 1 кг.

III. ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ

Натура 2000 е общоевропейска мрежа, съставена от защитени територии, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие. Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана накратко Директива за хабитатите) и Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици (наричана накратко Директива за птиците).

Основните изисквания на двете директиви са отразени в българското законодателство чрез Закона за биологичното разнообразие (ЗБР), приет от Народното Събрание през 2011 г. Съгласно него в страната се обявяват защитени зони като част от националната екологична мрежа. Това са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове, и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивата за хабитатите. Списъците с природните местообитания и видовете, за чиито местообитания се обявяват защитени зони са изброени в приложения 1 и 2 на ЗБР.

Към момента, с решения на Министерски съвет (МС) са приети:

1. 118 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 22,6% от територията на България.

2. 231 защитени зони за опазване на местообитанията, покриващи 30% от територията на България.

Съгласно Закона за биологичното разнообразие /ЗБР/ и информация от публичния регистър на защитените територии и зони към ИАОС, в териториалния обхват на Община Тутракан част от землищата попадат в границите на следните защитени зони от екологичната мрежа „Натура 2000“:

- **BG0002030 „Комплекс Калимок”** за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-831/17.11.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 108/2008 г.), изм. и доп. със Заповед РД-86/28.01.2013 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 10/2013 г.) - част от землищата на гр. Тутракан, с. Нова Черна, с. Старо село и с. Цар Самуил;

- **BG0000377 „Калимок-Бръшлен”** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, обявена със Заповед № РД-1049/17.12.2020 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 21/2021 г.) - част от землищата на гр. Тутракан, с. Нова Черна, село Старо село и с. Цар Самуил;
- **BG00002031 „Стената”** за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-566/05.09.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 84/2008 г.) - част от землището на гр. Тутракан;
- **BG0002062 „Лудогорие”** за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-837/17.11.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 11/2009 г.), изм. и доп. със Заповед № РД-79/28.01.2013 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 10/2013 г.) - част от землищата на с. Белица и с. Преславни;
- **BG0000171 „Лудогорие-Боблата”** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, обявена със Заповед № РД-358/31.03.2021 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 59/2021 г.) - част от землищата на с. Белица, с. Бреница, село Варнения, с. Преславци, с. Старо село, с. Сяново и с. Шуменци;
- **BG0000180 „Боблата”** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, обявена със Заповед № РД-686/25.08.2020 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 79/2020 г.) - част от землищата на гр. Тутракан, с. Старо село и село Шуменци;
- **BG0000237 „Остров Пожарево”** за опазване на дивите птици, обявена със Заповед № РД-838/17.11.2008 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 108/2008 г.) - част от землищата на гр. Тутракан, с. Дунавец и с. Пожарево;
- **BG0000530 „Пожарево - Гарван”** за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, обявена със Заповед № РД-1045/17.12.2020 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 20/2021 г.) - част от землищата на гр. Тутракан, с. Дунавец и село Пожарево.

IV. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

В границите на Общината се намират и четири защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии - ЗЗТ (ДВ, бр. 133/1998 г., изм. и доп. ДВ, бр. 21/2021 г.):

- **Защитена местност „Калимок - Бръшлен”** в землищата на гр. Тутракан, с. Нова Черна, с. Старо село и с. Цар Самуил, общ. Тутракан.
- **Защитена местност „Находище на пролетно ботурче - Бреница”** в землището на село Бреница, общ. Тутракан.
- **Защитена местност „Остров Пожарево”** в землищата на с. Пожарево и с. Дунавец, община Тутракан.
- **Защитена местност „Сая Кулак”** в землището на с. Пожарево, общ. Тутракан.

- **Защитена местност „Калимок - Бръшлен“**

Защитената местност е обявена със Заповед № РД-451/04.07.2001 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 68/2001 г.). За същата има утвърден план за управление със Заповед № РД-886 от 07.12.2007 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 17/2008 г.). Обхваща площ от около 6000 хектара. Разположена е на територията на Тутраканската низина и включва българските острови по Дунава: Мишка, Малък Бръшлен, Голям Бръшлен, Пясъчник, Безименен, Калимок и Радецки. В защитената местност флората е представена от 109 вида водорасли, 10 вида мъхообразни, 16 вида гъби, над 300 висши растения. Най-голямото богатство са птиците. Заради над 242 вида птици, от които 134 гнездящи, блатото до град Тутракан е обявено от Bird Life International за Орнитологично важно място. Най-приоритетни се явяват орнитоложките наблюдения, поради това, че птиците са най-многобройни, атрактивни и лесни за наблюдение. Тук се намира една от най-големите чаплови колонии в България, а също така и едни от последните останали вековни брястове, черни тополи и вардимски дъб в България.

Снимка: Защитена местност „Калимок - Бръшлен“

- **Защитена местност „Находище на пролетно ботурче - Бреница“**

Защитената местност е обявена със Заповед № РД-170/17.03.2015 г. на Министъра на околната среда и водите. Местността „Находище на пролетно ботурче – Бреница“ край с. Бреница, общ. Тутракан е най-новата защитена местност в района. Обявена е за такава през 2015 година с цел опазване на естествено находище на пролетното ботурче, известно още като пролетна циклама (Cusclamen soum). Площта на местността е близо 32 дка.

Снимка: Защитена местност „Находище на пролетно ботурче - Бреница“

● Защитена местност „Остров Пожарево“

Обявена със заповед № рд-260/17.07.1995 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 69/1995 г.). Остров Пожарево е защитена местност в България. Обхваща площ от 71,0 хектара. Обхваща остров Косуй. Защитената местност е обявена на 17 юли 1995 г. с цел запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червената книга на България и в списъка на застрашените видове в Европа.

В защитената местност се забранява:

- строителство и всякакви други дейности, които увреждат естествения облик на местността или водния и режим;
- провеждане на горскостопански мероприятия в периода 1 януари – 30 август;
- залесяване с неприсъщи за района видове;
- паша на кози и свине;
- безпокоене, улавяне и опръстенияване на гнездящите птици и взимането на яйцата и малките им;
- провеждане на горскостопански мероприятия за поддържане на дървесната растителност, при максимално осигуряване на биологичните изисквания на видовете по специален устройствен проект, съгласуван с РИОСВ Русе.

Разрешава се ловуване на едър дивеч, както и регулиране числеността на хищниците, в периода 1 септември – 30 декември. Територията на защитената местност се припокрива със защитената зона от Натура 2000 по директивата за птиците Остров Пожарево

- **Защитена местност „Сая Кулак”**

Обявена със Заповед № 345 от 17.05.1979 г. на Председателя на Комитета за опазване на околната среда (ДВ, бр. 67/1979 г.), прекатегоризирана в защитена местност със Заповед № РД- 1210/24.09.2003 г. на Министъра на околната среда и водите (ДВ, бр. 91/2003 г.). С площ: 1,8 ха. горски фонд. Стопанисва се от ДГС „Тутракан”.

Режим на дейности:

- Забранява се строителство на нови пристанища, терминали и на промишлени предприятия;
- Забранява се унищожаване на островни образувания;
- Забранява се извършването на дейности, свързани с отводняване, пресушаване или промяна на водния режим на затони, мочурища и естествени водни обекти, освен при изпълнение на дейности, свързани с подобряване състоянието на водните екосистеми и местообитания;
- Забранява се извършването на сечи в горите от местни видове, които водят до намаляване на тяхното площно разпространение или до смяна на видовете.

Снимка: Защитена местност „Сая Кулак“

Със Заповед № 583 от 26.09.1981 г. на Председателя на Комитета за опазване на околната среда (ДВ, бр. 83/1981 г.) в землището на с. Белица, община Тутракан е обявено едно вековно дърво - летен дъб, заведен с държавен регистрационен номер 1320. Реална възраст: 240 години с височина 17 метра и периметър 4.3 метра.

V. ДЕЙНОСТИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ, ВКЛЮЧВАЩИ ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ, ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО ИМ ПОЛЗВАНЕ И ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Ползването на лечебните растения и опазването на техните ресурси включва:

1. събирането на билки от диворастващи и култивирани лечебни растения;
2. придобиването на билки за първична обработка или преработка;
3. събирането на генетичен материал от диворастващи лечебни растения за култивиране, за опазване при условия извън естествената среда на лечебните растения или за възстановяване на други места в природата.

Събирането на билки от естествените находища на лечебни растения се извършва съобразно изискванията на Закона за лечебните растения и настоящият раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Тутракан за периода 2021-2028г.

Събиране на лечебни растения

Предпоставка за събирането е познаването на лечебните билки. Ако притежаваме това познание тогава нещата вече опират до това да събираме билките в съответното време на съответното място и по съответния начин.

Опитът показва, че най-добрите лечебни успехи се постигат с прясно набрани билки, които при тежки заболявания са абсолютно задължителни за да има ефект. Пресните билки човек може сам да си набере през ранна пролет понякога още в края на февруари та чак до ноември. Някои от тях може да се намерят даже и през зимата под снежната покривка, ако човек преди това си е отбелязал местонахождението им.

За през зимата може да се приготви един не твърде голям запас от изсушени билки. За целта ние си ги набавяме в момента на най-голямото им съдържание на лечебни вещества.

При ЦВЕТЧЕТАТА – в началото на цъфтежа; ЛИСТАТА – преди и по време на цъфтенето; КОРЕНИТЕ – изразяват се в ранната пролет или през есента; ПЛОДОВЕТЕ – събират се по време на зреенето.

При това трябва да се има предвид следното: берат се само здрави, чисти растения, по които няма паразити! Билките да се събират в слънчеви дни в сухо състояние, когато росата вече е преминала.

Сушене на лечебни растения

Преди да се сложат да съхнат билките не се мият, а само се нарязват на дребно. След това се слагат на рядко върху кърпи или нещампована хартия и се сушат колкото може по-бързо на сянка или в проветриви топли помещения (тавани). При корени, кори или много сочни растителни части, често пъти се препоръчва изсушаване с изкуствена топлина. Температурата обаче не трябва да надвишава 35°C. Добре измити корени, имат и върбовката е най-добре да се нарежат преди да се сложат да съхнат.

Само сухи като клечки билки могат да бъдат съхранени за зимата. Най-подходящи за целта са стъкленици или картонени кутии с капак. Да се избягват пластмасови съдове и консервни кутии! Билките да не се излагат на светлина (да се използват цветни стъкленици най-подходящи за зелените).

Опазване на лечебните растения

Морфологична част на събиране

В резултат на нарасналия интерес към лечебните растения нараства както броят на използваните видове, така и количеството, в което те се събират за местни нужди и за износ. България е голям износител на билки на световния пазар, което води до голяма опасност от унищожаване на редица растения, ако не се вземат мерки да се регламентира тяхното събиране.

От най-разпространените на територията на община Тутракан лечебни растения интерес за събиране и изкупуване има към следните им морфологични части:

Липа - цвят и листа;

Бъз - цвят и плод;

Глухарче - корен, корен със стрък, стрък и лист;

Мащерка - стрък;

Бял равнец - стрък;

Коприва - корени и листа;

Шипка - плод;

Обикновен глог - цвят с листа и плодове;

Риган - стрък;

Конски кестен – плод и др.

Удостоверение от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения. За събиране и изкупуване на лечебни растения под специален режим на опазване и ползване от естествените им находища ежегодно до 31 декември на предходната година се подават заявки в РИОСВ.

Билките събрани от лечебни растения под специален режим се придружават до крайния потребител със следните документи:

- Заповед на директора на РИОСВ, когато билките са събрани от естествените им находища;
- Удостоверение, издадено от общината, когато билките са събрани от култивирани лечебни растения;
- **Позволително за ползване** на билките.

Ползването на лечебните растения, представляващо стопанска дейност, се извършва въз основа на позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения. Позволително не се изисква при събиране на билки за лични нужди от земи, гори и водни обекти - общинска собственост.

Позволително не се изисква и когато лечебните растения са култивирани от собственици или ползватели на земи, гори или водни обекти, освен когато са култивирани от общината.

Позволително за ползване на лечебните растения от земи общинска собственост се издава от:

- директора на държавното лесничество - за горите - общинска собственост и след заплащане на такса в общината;
- от кмета на общината, когато ползването е от:
 - 1) земеделски земи от поземления фонд и включените в строителните граници на населените места - общинска собственост, след заплащане на такса в общината;

2) от териториите и акваториите в строителните граници на населените места - общинска собственост, независимо от предназначението им, след заплащане на такса в общината;

Таксите за ползване на лечебни растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост, се определят от съответните общински съвети в размер не по-голям от размера на таксите за ползване на лечебни растения от земи държавен фонд.

Таксите постъпват в бюджета на общината и се изразходват за:

- 1) плановите документи;
- 2) дейности по поддържането и възстановяването на лечебни растения и техните находища;
- 3) научни изследвания и наблюдение на лечебните растения;
- 4) изграждане и поддържане на специализираните карта, регистър и информационна система за лечебните растения;
- 5) култивиране и преработка на лечебните растения;
- 6) обучение, издаване на образователни материали, провеждане на конференции по лечебни растения;
- 7) други дейности, свързани с управлението и контрола.

Позволителното за ползване се издава на физическо лице, което събира билки за продажба или за първична обработка или генетичен материал от лечебни растения, или на билкозаготвител - юридическо лице, и определя:

- 1) вида на ползването;
- 2) разрешеното количество билки или генетичен материал по видове морфологични части;
- 3) района или конкретното находище;
- 4) начина на ползване;
- 5) задължения на ползвателя.

При издаването на позволителни на територията на община Тутракан се осъществява контрол по отношение на:

- Водене на регистър на издадените позволителни за ползване на лечебни растения на територията на Община Тутракан;
- Изпълнение задълженията на всеки ползвател на лечебни растения след приключване и по време на ползването им;
- Отнемане на позволителното за ползване със заповед на Кмета на Общината, при настъпило увреждане или унищожаване на находищата на лечебни растения в резултат от дейността на титуляра на позволителното за ползване.

VI. ПРИОРИТЕТНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ И РАЗНООБРАЗИЕТО НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Лечебните растения в естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване. Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и

съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете.

Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

Община Тутракан е с не до там добре изследвано биоразнообразие. Общинското ръководство се стреми да осъществи дейностите свързани със съхраняване, укрепване и възстановяване на ключови екосистеми, местообитания, видове и особености на ландшафта за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие.

Целта на раздел „Лечебни растения“ е да се осигури комплексно, многократно и ефективно използване на перспективните лекарствени растения, опазването им за задоволяване потребностите на населението, възстановяване качеството и предотвратяване изчезването на отделните видове и свързаните с тях компоненти на околната среда.

С раздела „Лечебни растения“ към Общинската програма по опазване на околната среда се цели да се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, с цел задоволяване потребностите от лечебни растения на населението.

За изпълнение целите на настоящия раздел „Лечебни растения“ ще бъдат предприети следните мерки:

- Осъществяване на контрол за недопускане на ползване на лечебни растения по начини и със средства, водещи до увреждане или унищожаване на находищата;
- Запознаване на жителите на общината чрез кметовете на кметства със заповедите на Министъра на околната среда и водите, относно специалния режим на опазване и ползване на лечебните растения през съответната година и осъществяване на контрол по нейното изпълнение;
- Запознаване на ползвателите на лечебни растения с техните задължения и отговорности;
- Предоставяне на собствениците и ползвателите на земеделски земи наличната информация за лечебните растения на територията на общината, за пригодността на земята за отглеждането им, както и информация за задълженията и препоръките относно земеползването, включително използване на екологосъобразни технологии за отглеждане, свързани с лечебните растения в общината;
- Даване на указания, относно начина на ползване на лечебните растения на територията на Община Тутракан, както и правилата и изискванията за събиране на билки или генетичен материал от лечебни растения, регламентирани с Наредбата по чл.27 от ЗЛР;
- Определяне на режим за ползване на находищата при наличие на увреждане на същите;
- Предписания към собствениците на земи, гори, води или водни обекти, около които има находища на лечебни растения, недопускане увреждането на естествените находища при използването на пестициди и минерални торове;
- Забраняване ползването на лечебните растения по начини и със средства, които водят до увреждане на находищата им, намаляване на техните ресурси, затруднено

- възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие, както и в нарушение на наредбата по чл. 27 от ЗЛР;
- Участие на обществеността по вземането на решения, във връзка с опазването на лечебните растения на територията на общината;
 - Съобразяване на издадените позволителни за ползване, съгласно състоянието на ресурсите и плановите документи;
 - Контрол върху дейността на лицата, събиращи билки от лечебни растения;
 - Провеждане на информационна и разяснителна кампания сред населението, запознаването им с видовете лечебни растения, начина на събиране на билките и нормативната уредба;
 - Изследване и картиране на лечебните растения на територията на общината;
 - Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана брането на ранноцъфтящи пролетни цветя от естествените им находища;
 - Ежегодно издаване на заповед на Кмета на Общината за забрана на брането на липов цвят.

Препоръки за устойчиво ползване на лечебните растения и опазване на находищата

Основен елемент при планиране на ползването на ресурсите от лечебни растения са обвързвани с размера и състоянието на запасите от конкретните видове по земища. Направена е приблизителна оценка на разпространението, състоянието и нивото на експлоатационните запаси на лечебните растения, които са в ефективен стопански цикъл, с приоритет на видове, поставени под ограничителен режим и видове, които се събират в големи количества през последните години. Известни са рисковете от консервационна и стопанска гледна точка, когато дейността се управлява без наличието на регламент и план за ползване на ресурса.

При събиране на плодове и цветове от дървесни видове не трябва да се допуска рязането и чупенето на клони. Необходимо е да се ограничи до минимум събиране на подземни части (корени, коренища, грудки и луковици) както и на кори, тъй като ефектът на пряко унищожаване е неоспорим и запазването на част от находището и осигуряване на период за възстановяване е задължително.

Много важен кръг от действия е свързан с повишаване на природозащитната култура на местното население и най-вече на събирачи и заготвители. Необходимо е да се разработят и разпространят информационни материали (забранени видове и основни правила за събиране), с цел да се ограничи събирането на редки и застрашени лечебни растения поради незнание или унищожаване на находища поради неправилно бране.

Налице са обективни условия за прилагане на природозащитни стимули за развитие на алтернативни дейности, косвено намаляващи отрицателното влияние върху лечебните ресурси. Това може да се осъществи със създаване на култивирани насаждения от лечебни и етеричномаслени култури, които може да бъдат финансово подпомогнати от европейските фондове.

Устойчиво ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения, може да се достигне с недопускане събиране на количества над установените в програмата и периодично актуализиране на състоянието на местообитанията.

VII. ИЗБОР И РЕГЛАМЕНТ НА ТЕРИТОРИИ, КОИТО НЕ СА ЗАЩИТЕНИ, НО ИЗИСКВАТ ПОДХОДЯЩО УПРАВЛЕНИЕ С ЦЕЛ УСТОЙЧИВО ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ В ТЯХ

В Община Тутракан няма територии, които да изискват подходящо управление с цел устойчиво ползване на лечебните растения в тях.

Мерки за устойчиво управление на териториите с лечебни растения са включени и в Лесоустройствения план и Доклада за гори с висока консервационна стойност на ТП ДГС Тутракан, в чиито обхват попада и територията на община Тутракан.

VIII. МЕСТНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ЗА НАЧИНИТЕ НА ЗЕМЕПОЛЗВАНЕ СЪОБРАЗНО ИЗИСКВАНИЯТА НА НОРМАТИВНИТЕ АКТОВЕ И ПЛАНОВИТЕ ДОКУМЕНТИ ОТ ПО-ВИСОКА СТЕПЕН

Съгласно Наредба №1 за опазване на озеленените площи и декоративната растителност се забранява събирането на семена, плодове, резници, брането на билки без индивидуално позволение от общината и заплатена такса за това, както и унищожаването и увреждането на находищата на лечебни. Собствениците на гори, земи, води или водни обекти, в които има находища на лечебни растения са длъжни да прилагат мерките за опазване на лечебните растения, предвидени в Закона за лечебните растения и раздел „Лечебни растения“ в общинската програма за опазване на околната среда.

Позволителните за събиране на лечебни растения в земи и гори общинска собственост се издават от Кмета на общината, въз основа на писмено заявление от заинтересованото лице, което трябва да е регистриран билкозаготовител в РИОСВ, съгласно Закона за лечебните растения или физическо лице.

Забранява се ползването на лечебни растения по начин и със средства, които водят до увреждане на местообитанията им, намаляване на техните ресурси, затруднено възстановяване на популациите им или намаляване на тяхното биологично разнообразие.

Забранява се събирането, изкупуването, първичната обработка и търговията с билки от лечебни растения под специален режим на опазване и ползване в нарушение на заповедта за обявяването им.

За защитените диворастващи лечебни растения се забранява:

- Сеченето, брането, изкореняването, хербаризирането, независимо от тяхното състояние и фаза на развитие;
- Унищожаването и увреждането на находищата им;
- Притежаването, пренасянето, търговията и изнасянето зад граница в свежо или изсушено състояние на цели растения или на части от тях;
- Събирането на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи;

- Пашата на селскостопански животни в гори и земи от горския фонд, когато тази дейност противоречи на предвижданията за опазването на определени видове лечебни растения;
- Ползването на лечебни растения, представлящо стопанска дейност, без необходимото позволително за ползване, издадено по реда на Закона за лечебните растения.

IX. ВИДОВЕ ПОД СПЕЦИАЛЕН РЕЖИМ

Определени видове диворастващи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайни тенденции към намаляване или има опасност от появяване на такива тенденции. Специалния режим се определя ежегодно до 10 февруари със заповед на министъра на околната среда и водите, която се обнародва в държавен вестник. Специалния режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на годишно допустими за събиране количества билки по райони или находища; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

Под специален режим на опазване и ползване на територията на Република България са следните видове лечебни растения:

1. Допустимите за събиране количества билки (кг сухо тегло), от естествените находища, извън територията на националните паркове, на следните лечебни растения:

- Божур червен (*Paeonia peregrina* Mill.)
- Зърнастец елиовиден (*Frangula alnus* Mill.)
- Иглика лечебна (*Primula veris* L.)
- Кисел трън (*Berberis vulgaris* L.)
- Лазаркия, еньовче ароматно (*Galium odoratum* (L.) Scop.)
- Лудо биле, старо биле (*Atropa belladonna* L.)
- Ранилист лечебен (*Betonica officinalis* L.)
- Решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia* All.)
- Тлъстига лютива (*Sedum acre* L.)
- Пролетно ботурче (*Cyclamen coum* Mill.)
- Шапиче (*Alchemilla vulgaris* complex)

За тези видове е забранено събирането им в националните паркове, извън количествата и районите, определени в приложението. Количествата билки се разпределят от регионалната инспекция по околна среда и води между билкозаготвителите от района на инспекцията. Разпределянето се извършва със заповед на директора на съответната РИОСВ въз основа на заповедта на министъра на околната среда и водите за условията и реда за разпределяне на количествата билки, която се обнародва в Държавен вестник.

2. Забранява се събирането на билки от естествените им находища на територията на цялата страна, от следните видове лечебни растения:

- Бенедиктински трън, пресечка (*Cnicus benedictus* L.)
- Волски език (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm.)

- Горицвет пролетен (*Adonis vernalis* L.)
- Дилянка лечебна, валериана (*Valeriana officinalis* L.)
- Залист бодлив (*Ruscus aculeatus* L.)
- Изтравниче, страшниче (*Asplenium trichomanes* L.)
- Исландски лишей (*Cetraria islandica* (L.) Ach.)
- Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis* L. ssp. *aristatus*)
- Какула едрочветна (*Salvia tomentosa* Mill.)
- Катраника (*Artemisia alba* Turra)
- Копитник (*Asarum europaeum* L.)
- Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng)
- Момина сълза (*Convallaria majalis* L.)
- Оман бял (*Inula helenium* L.)
- Папаронка жълта, жълт мак (*Glaucium flavum* Crantz)
- Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.)
- Пирински чай (*Sideritis scardica* Griseb.)
- Пищялка панчичева (*Angelica pancici* Vand)
- Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.)
- Риган бял (*Origanum vulgare* L. ssp. *hirtum* (Link) Ietswaart)
- Ружа лечебна (*Althaea officinalis* L.)
- Салеп (*Orchis* sp. *diversa*)
- Смил жълт (*Helichrysum arenarium* (L.) Moech.)
- Хвойна червена (*Juniperus oxycedrus* L.)
- Хуперция иглолистна, плаун обикновен (*Huperzia inundata* (L.) Bernh = *L.selago*)
- Цистозира (*Cystoseira barbata* (Good et Vood) Ag.)

За горепосочените видове не се издават позволителни за бране и ползване на лечебните растения. Добивът на тези лечебни растения от естествените им находища е разрешен след отпускане на квота от Министъра на околната среда и водите. Общината ще издава позволителни само ако е направено разпределение от Директора на РИОСВ.

Х. Прогнозни количества на ресурсите и период на възстановяване

Таблица 3: Прогнозни количества на ресурсите от най-разпространените и често използвани лечебни растения в община Тутракан и период на възстановяване

Лечебно растение	Използвани части с лечебна цел	Прогнозно количество в кг.	Допустимо количество в % съгл. чл.5 от Наредба №2	Период на възстановяване съгл. чл.6 от Наредба №2
Дребнолистна липа (<i>Tilia cordata</i>)	Цветовите с прицветниците и листа	20 000	70% цвят 14 000кг.	Не е необходим
Кестен конски <i>Aesculus</i>	Плод	20 000	70%- плод	1 година

hippocastanum L.			14 000	
Коприва (Urtica dioica)	Използват се коренището и листата	15 000	70% стрък 10 500 кг.	Не е необходим
Жълт кантарион (Hypericum perforatum)	Събира се горната част на стъблото с листата и цветовете	5 000	70% стрък 3 500кг.	Не е необходим
Машерка (Thymus serpyllum)	Цветове и стръкове	3 500	70% стрък 2 450кг.	Не е необходим
Риган обикновен (Origanum vulgare L)	Цветове и стръкове	2 500	70% стрък 1 750кг.	Не е необходим
Маточина (Melisa officinalis)	Листата и цъфтящите връхни части на стъблото	4 000	70% стрък 2 800кг.	Не е необходим
Синя жлъчка (Cichorium intubus L)	Използва се надземната част на растението	2 500	70% цвят 1 750кг.	Не е необходим
Бял равнец (Achillea millefolium)	Събират се облистените цветоносни стебла и цветните кошнички по време на цъфтеж	20 000	70% стрък 14 000 кг.	Не е необходим
Змийско мляко (Chelidonium majus)	Използва се надземната част на растението	4 000	70% стрък 2 800кг.	Не е необходим
Черен бяз (Sambucus nigra)	Корени, плодове, листа, цветове	20 000	70 % цвят 14 000кг.	Не е необходим
Шипка (Rosa canina)	Използва се плодът	12 000	80% плод 9 600кг.	Не е необходим
Лайка (Mutricaria chamomilla)	Цвят	5 000	70% цвят 3500 кг.	Не е необходим
Овчарска торбичка (Capsella bursa - pastoris)	Стрък	3 000	70% стрък 2 100	Не е необходим
Червен божур (Paeonia peregrina)	Използват се семената, венчелистчета и корените (грудки)	Допустимите за събиране количества се определят годишно	-	2 години грудки - корен
Глухарче (Taraxacum officinale)	Използва се надземната част, коренището и цветните кошнички	3 000	70 % корен, коренище 2 100кг.	Не е необходим
Червен глог (обикновен) (Crataegus monogina)	В лечебната практика се из- ползват цветовете, листата и плодовете	5 000 плод 5 000 цвят	80% плод 4000 кг. 80% цвят 4000 кг.	Не е необходим Не е необходим

Смрадлика (<i>Cotinus coggygia</i>)	За лечебни цели се използват листата	5 000 листа	70% лист 3500 кг.	1 година
Тревест бърз (<i>Sambucus ebulus</i>)	Цвят и плод	3 000 цвят 6 000 плод	80% цвят 2 400 кг. 80% плод 4 200 кг.	Не е необходим Не е необходим
Бял имел (<i>Viscum album</i>)	Лист	2 000 лист	70% 1400 кг.	Не е необходим
Дяволска уста <i>Leunuris cardiaca</i> L.	Стрък	5000 стрък	70% 3500 кг	Не е необходим
Полски хвощ <i>Egusetum arvense</i>	Стрък	2000 стрък	70% 1400 кг	Не е необходим
Магарешки бодил <i>Carduus acanthoides</i> L.	Цвят	15000 цвят	70% 10500 кг	Не е необходим

XI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Опазването на лечебните растения е система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси. То включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете. Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри растения, популациите на видовете и екосистемите, включващи популацията.

При прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения“ към общинската програма за опазване на околната среда на Община Тутракан естествените находища ще се опазят от увреждане и унищожаване, ще се осигури устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд и няма да се допусне изменението на популациите им, при което да се влошат биологичните им показатели или да се затрудни естественото им възстановяване.

При изпълнението на предвидените в предишната глава мерки ще се постигне ефективно използване на лечебните растения, опазване на естествените им находища, предотвратяване изчезването на отделни видове и свързани с тях компоненти на околната среда, както и ще бъдат задоволени потребностите от лечебни растения на населението.

При правилното прилагане на Закона за лечебните растения и на раздел „Лечебни растения“ към общинската програма за Опазване на околната среда на Община Тутракан, ще се постигне опазването на:

- Естествените им находища се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фон със сегашна или бъдеща ценност;
- Разработването на система от мерки и дейности, целящи запазването на биологичното

- разнообразие на лечебните растения и на техните ресурси;
- Екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации на видовете;
 - Изменението на популациите им, при което се влошават биологичните им показатели или се затруднява естественото им възстановяване;
 - Опазването на лечебните растения е насочено към биологичните им ресурси в естествената им среда, включително към генетичните ресурси, отделните екземпляри, популациите на видовете и екосистемите, включващи популациите.

XII. ТЕРМИНИ И ДЕФИНИЦИИ

Стандартизирани термини и дефиниции за научни и управленски цели в областта на ресурсологията на лечебните растения в национален мащаб не са възприети. В РЛП са използвани легални термини и дефиниции от Закона за лечебните растения, и адаптирани дефиниции, като:

- **Лечебни растения** са тези, които могат да бъдат използвани за получаване на билки;
- **Билки** - отделни морфологични растителни части или цели растения, както и плодове и семена от тях, които в свежо или изсушено състояние са предназначени за лечебни и профилактични цели, за производство на лекарствени средства, за хранителни, козметични и технически цели;
- **Естествено находище** - местообитание заедно с популация от диворастващи лечебни растения;
- **Естествено местообитание** - пространствено ограничена територия, включваща всички компоненти на неживата и живата природа, които със своите параметри определят условията за съществуване на природните популации;
- **Условия на средата** - всички фактори на неживата и живата природа, характеризиращи местообитанието;
- **Популация** - териториално обособена съвкупност от индивиди от един и същи вид, които могат свободно да обменят помежду си генетичен материал;
- **Устойчиво ползване** - ползване на лечебните растения в количества, по начини и със средства, които не водят до трайно намаляване на генетичния им или ресурсния потенциал и позволяват дългосрочното задоволяване на нуждите на сегашните и бъдещите поколения;
- **Ресурси от лечебни растения** - съвкупността от лечебни растения, разгледани като природен продукт, използван от хората за задоволяване на сегашни или потенциални техни нужди;
- **Режим на ползване на находището** - система от мерки, включваща периоди на експлоатация и покой за възстановяване на ресурсите от лечебни растения;
- **Приоритетни типове природни местообитания** - местообитания на приоритетни видове лечебни растения или които са определени като такива по силата на международни споразумения, по които Република България е страна;
- **Морфологични части** - коренът, коренището, луковичата, грудката, стръкът, листът и цветът на растението;
- **Начин на ползване** - указания относно начина на събиране на билките (изкопаване, откъсване, изрязване, обелване), използваните инструменти и необходимите изисквания за възстановяване на находището;

- **Добив** – количеството полезна биомаса, добивано от единица площ;
- **Биологичен запас** – количеството полезна фитомаса, образувано от всички (използваеми и неизползваеми) екземпляри от даден вид върху всички подходящи или неподходящи за събиране участъци (находища);
- **Експлоатационен запас** – количеството полезна биомаса, образувано от всички използваеми или неизползваеми екземпляри от даден вид върху всички подходящи за събиране участъци (находища);
- **Оборот на добива** – период, включващ година на събиране и брой години необходими за възстановяване на запасите от биомаса.
- **Възможен годишен добив** - количеството полезна биомаса, което може да бъде събирано ежегодно на дадена територия без да се нанесат щети на стопански значимите находища.

XIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

До Кмета на Община Тутракан

Вх. №

Дата:.....

ден, месец, годи

З А Я В Л Е Н И Е

за издаване на разрешително за ползване на лечебни растения

От:.....

(посочете трите имена на физическото лице или наименованието на юридическото лице)

ЕГН / ЕИК:.....

Адрес:.....

.....
постоянен/настоящ адрес или адрес на управление на юридическото лице: гр./с. ,община
област, ул. (ж. к.)

Телефон:.....email:.....

Юридическото лице се представлява от.....
.....

(трите имена на представителя/пълномощника и ЕГН)

№/дата на пълномощното.....

Желая на основание чл.21, ал.2 от Закона за лечебните растения, да ми бъде издадено разрешително за ползване на лечебни растения от земеделски земи от поземления фонд и такива, включени в строителните граници и територии в строителните граници на населените места, общинска собственост.

Вид на ползването.....

Искано количество билки по видове морфологични части

.....

Находище/местонахождение:.....

поземлен имот №, землище/квартал, п-л:.....

.....

Прилагам следните документи:

1. Списък на лицата, извършващи събирането (до 20 души), който съдържа:
имена, № на документи за самоличност, постоянни адреси.

Дата:

Подпис:

ПОЗВОЛИТЕЛНО

№ / год.
за ползване на лечебни растения

Община Тутракан издава настоящото разрешително на основание чл.21, ал.2. и чл.22, т.2 от Закона за лечебните растения на лицето , ЕГН , л.к. № живущ на ул..... № ..., гр./с. за събиране на билки /цвят/, чрез откъсване, вид- общинска собственост, в района на с. , за количество откг., като се заплаща сума отлева.

Разрешителното се издава при следните условия:

- 1.Разрешителното е валидно за срок от до г.
- 2.Легитимираният с това Разрешително е длъжен да осигурява неограничен достъп на компетентния орган по чл.62 от Закона за ползване на лечебните растения за контрола по спазването на условията поставени в разрешителното.
- 3.Лицето носи наказателна отговорност при нарушение на Закона за лечебните растения.
- 4.Разрешителното е валидно само за посоченият по-горе растителен вид и морфологични части от същия, и само за територията на посочените по-горе райони.
- 5.С издаването на това Разрешително се задължават да опазват конкретният растителен вид от увреждане и унищожаване.

Изготвил:

К М Е Т: